अध्याय ४७ वा

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
।। श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ।।

ज्याचें क्षणैक देखिल्या वदन । होय अनंत जन्म दुःखदलन ।।
तें परमानंद जनन स्थान । धन्य श्रीवदन साईचें ।। १ ।।

ज्याचें झालिया कृपावलोकन । तात्काळ कर्मबंधविमोचन ।।
स्वानंद पुष्टीं निजभक्तजन । न लगतां क्षण लाधती ।। २ ।।

ज्याचिया कृपादृष्टीपुढें । कर्माकर्माचें फिटे बिरडें ।।
यत्कृपासूर्याचिया उजियेडें । भवखद्योत दडे निस्तेज ।। ३ ।।

जगाचीं पापें भागीरथी धूते । तेणें ती स्वयें मळयुक्त होते ।।
सांचला निजमळ निरसावयातें । साधूंचे इच्छिते चरणरज ।। ४ ।।

कधीं साधूंचे पाय लागती । कधीं मजमाजी स्नानार्थ येती ।।
त्यावीण निजपापाची निर्गती । नव्हे हें निश्चितीं जाणे ती ।। ५ ।।

ऐसिया साधूंचा मुकुटमणी । समर्थसाई यांची ही वाणी ।।
जाणूनि अत्यादरें भावीक सज्जनीं । आकर्णिजे पावनी ही कथा ।।६।।

नवल या कथेचें महिमान । श्रोते सज्ञान वा अज्ञान ।।
परिसतां तुटेल कर्मबंधन । परमपावन कथा हे ।। ७ ।।

नयनांचाही नयन साई । श्रवणांचाही श्रवण पाही ॥
तेणेंचि रिघोनि माझिये हृदयीं । वार्ताजी ही निवेदिली ॥ ८ ॥
साईस्वयें महानुभाव । परिसतां या कथेचा नवलाव ॥
श्रोते विसरतील देहभाव । अष्टप्रेमभाव दाटतील ॥ ९ ॥
साई मुखाची हे कथा । लक्ष लावूनि तीच्या हृद्गता ॥
तात्पर्यावरी दृष्टी ठवितां । कृतकर्तव्यता श्रोत्यांस ॥ १० ॥
तरी विनंती परिसिजे श्रोतां । जरी मी या कथेचा वक्ता ॥
मीही तुम्हांसारिखाच रिता । न घेतां मथितार्थ [illegible]थील ॥ ११ ॥
आठवितां तयाचें भक्तप्रेम । मन विसरे मनोधर्म ॥
होय संसारत्रस्ता उपरम । याहूनि परम लाभ काय ॥ १२ ॥
पूर्वकथेचें अनुसंधान । श्रोतां परिसिजे सावधान ॥
होईल जीवा समाधान । कथा अव्यवधान परिसतां ॥ १३ ॥
गताध्यायाचिये अंतीं । ऐकिली शेळ्यांची कथा श्रोतीं ॥
तयां ठायीं बाबांची प्रीती । गतजन्मस्मृती तयांचीं ॥ १४ ॥
तैसीच आतां हेही कथा । द्रव्यलोभाची परमावस्था ॥
कैसी नेई अधःपाता । सावधानता परिसावी ॥ १५ ॥
साईच पूर्ण कृपादृष्टि । कथा सूचवी उठाउठी ॥
येऊं न देई श्रवणा तुटी । सुख संतुष्टी वाढवी ॥ १६ ॥
कथा वक्ता आणि वदन । स्वयें साई समर्थ आपण ॥
तेथें हेमाड किमर्थ कवण । उगाच टोपण नांवाचा ॥ १७ ॥
बैसलों साई कथाब्धितटीं । त्या आम्हा काय कथांची आटाटी ॥
कल्पतरूचिया तळवटीं । कामना उठी तों सिद्धी ॥ १८ ॥

काय दिनकराचिया घरीं । कोण दीपाची चिंता करी ॥
जया अमृतपान निरंतरी । विषाची लहरी काय तया ॥ १९ ॥

असतां आम्हां साईसारिखा । सदैव आमुचा पाठिराखा ॥
वाण काय कथापीयूखा । यथेच्छ चाखा त्या हरिखा ॥ २० ॥

कर्मसूत्र मोठें गहन । कोणासही ना होई आकलन ॥
ठकिजेति महासज्ञान । भावार्थी अज्ञान तरिजेत ॥ २१ ॥

तैसाच दुर्गम ईश्वरी नियम । कोण करील त्याचा अतिक्रम ॥
आचरा नित्य लौकीक धर्म । करावें सत्कर्म सर्वदा ॥ २२ ॥

नाहीं तरी अत्यंत अधर्म । पावूनियां मरणधर्म ॥
जैसें जैसें जयांचें कर्म । पावती जन्म तदनुरूप ॥ २३ ॥

'यथा कर्म यथाश्रुत' । शुक्रबीज समन्वित ॥
कांहीं योनिद्वारीं प्रवेशत । स्थावर भावाप्रत कांहीं ॥ २४ ॥

'यथाप्रज्ञंहि संभवाः' । श्रुत्यर्थ नाहीं कवणा ठावा ॥
जन्म घेणें तरी तो घ्यावा । रुचेल जीवा जो जैसा ॥ २५ ॥

जाणा हे मूढ अविद्यावंत । शरीर गृहणालागीं उद्यत ॥
जैसें जयाचें उपार्जित । शरीर प्राप्त तैसें तयां ॥ २६ ॥

म्हणून शरीरपाता आधीं । नरजन्माची अमोल संधी
दवडी ना जो आत्मबोधावधी । तो एक सुधी जाणावा ॥ २७ ॥

तोच संसार बंधमुक्त । इतर संसार चक्रीं पडत ॥
कधींही शरीरत्वासीं न मुकत । यातना न चुकत जन्माच्या ॥२८॥

आतां या कथेचा नवलाव । दुष्टवृत्तीसीं अंतर्भाव ॥
सुजे मी देह ही आठव । सात्विक अष्टभाव उठतील ॥ २९ ॥

गांठीं असतां अमूप धन । स्वभावें जो अत्यंत कृपण ॥
धिग् धिग् तयाचें जीवन । आमरणशीण अनुभवी ॥ ३० ॥

त्यांतही वैर वृत्तीचा वारा । कदा काळींही नव्हे बरा ॥
तयापासाव मनासी आवरा । करील मातेरा जन्माचा ॥ ३१ ॥

परस्परवैराचा परिणाम । उत्तमाचा जन्मे अधम ॥
ऋणवैरहत्यांचा धर्म । फिटे तों जन्मपरंपरा ॥ ३२ ॥

ये अर्थांची अमृतवाणी । साईमुखोद्भूत परमपावनी ॥
करितों सादर श्रोतयांलागुनी । असावें श्रवणीं सावधान ॥ ३३ ॥

तीही कथा जैसी ऐकिली । जैसी माझिया स्मरणीं राहिली ॥
तैसीच कथितों त्याच बोलीं । जे ती माउली वदलीते ॥ ३४ ॥

साईच स्वयें चरित्रकार । लिहवून घेई कथाविस्तार ॥
हेमाड केवळ निमित्त मात्र । सूत्रधार ज्याचा तो ॥ ३५ ॥

एके प्रातःकाळचे प्रहरीं । आठ वाजावयाचे अवसरीं ॥
करूनियां नित्याची न्याहरी । पडलों बाहेरा फिरावया ॥ ३६ ॥

मार्गीं जातां जातां श्रमलों । नदी किनारीं एका पातलों ॥
पाय धुतले स्नान केलें । अंतरीं धालों बहुवस ॥ ३७ ॥

नदी तरी होती केवढी । या राहत्याच्या नदी एवढी ॥
पाणी भरलें होतें दुथडी । कांठासी झाडी लव्हाळ्याची ॥ ३८ ॥

होती तेथें पायवाट । गाडीमार्गही होता स्पष्ट ॥
वृक्षही कांठीं होते घनदाट । छायाही उत्कृष्ट पडलेली ॥ ३९ ॥

वायू वाहे मंद मंद । तेणें मनाला बहु आनंद ॥
दृष्टी देखोनि वृक्षवृंद । बैसलों स्वच्छंद छायेसीं ॥ ४० ॥

जातां चिलीम भरावयाला । तदर्थ छापी भिजवावयाला ॥
' डरांव डराव ' शब्द ऐकिला । ध्वनी मज वाटला बेडकाचा ॥४१॥
नवल काय पाणीच जेथें । बेडूक असणें सहज तेथें ॥
छापी भिजवून तंव मी परतें । घेतली हातें चकमक ॥ ४२ ॥
गारेवरी ठिणगी पाडून । चिलीम तयार झाली पेटून ॥
तोंच एक वाटसरू येऊन । बैसला वंदून मजपाशीं ॥ ४३ ॥
नम्रपणें मजकडून । चिलीम आपुले हातीं घेऊन ॥
'लई लांब झुकलांत' म्हणून । आदरें मज पुसून राहिला ॥४४॥
मशीद फार लांब येथून । तेथें जातां होईल ऊन ॥
हें पैलीकडे माझें सदन । चिलीम पिऊन जाऊं कीं ॥ ४५ ॥
तेथें वांईच खा कीं भाकर । स्वस्थ आराम करा घिळभर ॥
मग ऊन खालीं झालियावर । खुशाल माघारा परतावें ॥ ४६ ॥
मीही येईन बराबर । ऐसें भाषण झालियावर ॥
चिलीम पेटवुनियां वाटसर । देई मज सादर ओढावया ॥ ४७ ॥
तिकडे तो बेडुक आर्त स्वरें । ओरड करूं लागे गजरें ॥
चौकशी केली त्या वाटसरें । कोण बरें हा ओरडतो ॥ ४८ ॥
तंव मी वदे नदी कांठीं । बेडूक सांपडलासे संकटीं ॥
लागले त्याचें कर्म त्या पाठीं ॥ ऐक ती गोठी तुज कथितों ॥ ४९ ॥
पूर्व जन्मीं जैसें करावें । इये जन्मीं तैसें भरावें ॥
कर्मभोगा सादर व्हावें । आतां रडावें किमर्थ ॥ ५० ॥
मग ऐसें हें परिसून । चिलीम माझिया हातीं देऊन ॥
निघाला वाटसरू तेथून । म्हणे मी पाहून येतों जरा ॥ ५१ ॥
असे खरोखर तो बेडूक । अथवा कोणी प्राणी आणिक ॥
मन:तरी करूं निःशंक । काय त्या दुःख आहे तें ॥ ५२ ॥

ऐसी तयाची इच्छा बघुनी । म्हणालों मी जा ये पाहोनी ॥
एका मोठ्या सर्पाचे वदनीं । बेडूक पडुनी ओरडतसे ॥ ५३ ॥
दोघेही महा हरामखोर । दोघांचींही कृत्यें अघोर ॥
पूर्व जन्मींचीं पापें भयंकर । पावलें देहांतर भोगावया ॥ ५४ ॥
असतां चालले ऐसे विचार । गेला वाटसरू त्या जाग्यावर ॥
आला पाहूनि प्रत्यक्ष प्रकार । म्हणे तो साचार वृत्तांत ॥ ५५ ॥
सर्पही तो जैसा काळ । ऐसा मोठा जबडा विशाळ ॥
बेडूकही मोठा विक्राळ । परी तो फराळ सर्पाचा ॥ ५६ ॥
घडी अर्ध घडीचा सोबती । पडली सर्पामुखीं आहुती ॥
काय विचित्र कर्मगती । क्षणांत निश्चिती होईल त्या ॥ ५७ ॥
तंव मी म्हणालों तयातें । तो काय करितो निश्चितीतें ॥
त्याचा मी बाप आहे ना येथें । मग मी कशा तें पाहिजे ॥ ५८ ॥
सोडूनियां अपुलें स्थान । बैसलों जो येथें येऊन ॥
तो काय बेडूक खाऊं देईन । पहा मी सोडवीन त्या कैसा ॥ ५९ ॥
आतां ही झुंज सोडविल्यावरी । आपण जाऊं अपुले घरीं ॥
जा जा एकदां चिलीम भरी । पाहूं मग काय करी सर्प ॥ ६० ॥
चिलीम तात्काळ तयार केली । वाटसरूनें स्वयें चेतविली ॥
झुरका मारून मजपुढें केली । हातीं मी घेतली ओढावया ॥ ६१ ॥
मारिले म्यां झुरके दोन । वाटसरूला सवें घेऊन ॥
गेलों त्या कऱ्हाळ्या मधून । पावलों तें स्थान विवक्षित ॥ ६२ ॥
पुनःश्च सर्प अवलोकून । वाटसरू तो गेला भिऊन ॥
केवढें हें धूड म्हणून । निवारी मज लागून भीतीनें ॥ ६३ ॥
म्हणे नका हो जाऊं पुढें । सर्प तो येईल अपुलेकडे ॥
पळूं म्हणतां स्थळ हें सांकडे । नका हो तिकडे जाऊं नका ॥ ६४॥

अवलोकितां ऐसा देखावा । वाटसरू तो भ्याला जीवा ॥
मग त्या दोघांचिया वैरभावा । संबंधें परिसावा उपदेश ॥ ६५ ॥

अरे बावा वीरभद्राप्पा । अझून हा तुझा वैरी बसाप्पा ॥
पावला नाहीं का अनुतापा । दर्दुर रूपा आला तरी ॥ ६६ ॥

तूंही आलासी सर्पयोनी । तरीही हाडवैर अजुनी ॥
आतां तरी शरम धरुनी । वैर त्यजूनी स्वस्थ रहा ॥ ६७ ॥

शब्द पडतां मुखांतुनी । सर्प जो पळाला बेडूक सोडुनी ॥
सत्वर खोल पाण्यांत शिरुनी । अदृश्य तेथूनि जाहला ॥ ६८ ॥

मृत्यूचिये मुखामधला । बेडूक टणकर उडून गेला ॥
तोही झाडींत जाऊन लपला । वाटसरू झाला साश्चर्य ॥ ६९ ॥

म्हणे हें काय न कळे मजला । शब्द मुखींचा तो काय पडला ॥
बेडूक कैसा सापानें सोडिला । सापही दडला तो कैसा ॥ ७० ॥

यांतील वीरभद्राप्पा कोण । तैसाच यांतील बसाप्पा कोण ॥
वाटसरू पुसे वैराचें कारण । म्हणे मज निवेदन करा कीं ॥ ७१ ॥

बरें आधीं झाडाखालतीं । जाऊं ओढूं चिलीम मागुती ॥
म्हणालों करीन जिज्ञासापूर्ती । मग मी स्वस्थळाप्रती जाईन ॥७२॥

आलों दोघे झाडाखालीं । पडली होती दाट सांवली ॥
गार वाऱ्याची झुळुक चालली ॥ पुनःश्च सळगावली चिलीम ॥७३॥

वाटसरूनें आधीं ओढिली । पश्चात माझिये करीं दिधली ॥
ती मी ओढितां ओढितां कथिली । कथा त्या वहिली वाटसरूस ॥७४॥

पहा माझिये स्थळापासून । कोस दोन अथवा तीन ॥
इतकेंच दूर पवित्रस्थान । महिमासंपन्न होतें जुनें ॥ ७५ ॥

तेथें एक महादेवाचें । मोडकें देऊळ कधीं काळाचें ॥
तयाचिया जीर्णोद्धाराचें । आलें सर्वांचे मनांत ॥ ७६ ॥

तदर्थ मोठी वर्गणी केली । बरीच रक्कम गोळा झाली ॥
पूजेअर्चेची व्यवस्था ठरविली । पूर्ण आंखिली रूपरेषा ॥ ७७ ॥

तेथील एक मोठा धनिक । नेमिलें त्या व्यवस्थापक ॥
पैसा केला तयाचे हस्तक । पूर्ण निर्णायक तो केला ॥ ७८ ॥

तयानें कीर्द ठेवावी पृथक । तींत अपुली वर्गणी रोख ॥
जमा करावी हें कार्यही अचुक । करावें प्रामाणिकपणानें ॥ ७९ ॥

परी तो जात्या मोठा कंजूष । खार न लागावा पदरास ॥
ऐसिया धोरणें चालवी कामास । तेणें तें तडीस जाईना ॥ ८० ॥

खर्च केली सारी रकम । अर्धेमुर्धें जाहलें काम ॥
खर्चीना हा पदरचा दाम । गांठींचा छदाम सोडीना ॥ ८१ ॥

जरी मोठा सावकार । कृपणपणाचा पूर्णावतार ॥
बोलाची नुसती पेरी साखर । कामासी आकार येईना ॥ ८२ ॥

पुढें त्याच्या जमली घरीं । मंडळी पैसा जमविणारी ॥
हणे ही तुझी सावकारी । काय तरीरे कामाची ॥ ८३ ॥

महादेवाचा जीर्णोद्धार । तूं न लावितां हातभार ॥
पडेल कैसा नकळे पार । कांहीं विचार कर याचा ॥ ८४ ॥

करूनि लोकांची मनधरणी । पुनःश्च मिळवूं आणिक वर्गणी ॥
तीही देऊं तुज पाठवूनी । लाव कीं ठिकाणीं हें काम ॥ ८५ ॥

पुढें आणिक पैसा जमला । उत्तम प्रकारें हातीं आला ॥
कांहीं न त्याचा उपयोग झाला । धनिक बैसला तो स्वस्थ ॥ ८६ ॥

असो जातां कांहीं दिवस । आले देवाजीच्या मनास ॥
याच धनिकाचिया कुटुंबास । जाहला ते समयास दृष्टांत ॥ ८७ ॥

तूं तरी हो जागी उठ । बांधी जा त्या देउळा घुमट ॥
जे खर्चशील त्याची शतपट । तुज तो नीळकंठ देईल ॥ ८८ ॥

दुसरे दिवशीं तो दृष्टांत । पतीच्या कानीं घातला साद्यंत ॥
कवडी खर्चितां जया प्राणांत । तया हा अत्यंत उद्वेगक ॥ ८९ ॥

करावा अहर्निशवित्त संचय । दुजा न ज्याच्या चित्ता विषय ॥
तयास या स्वप्नाचा आशय । द्रव्याचा व्यय केवि पटे ॥ ९० ॥

त्यानें सांगितलें पत्नीस । मी न मानी दृष्टांतास ॥
मुळींच नाहीं माझा विश्वास । मांडला उपहास तियेचा ॥ ९१ ॥

जैसी जयाची चित्तवृत्ती । तैसीच तया जगत्स्थिती ॥
स्वयें असलिया शठप्रकृति । इतरही देखतो तैसेच ॥ ९२ ॥

जरी असतें देवाचे मनीं । माझाच पैसा घ्यावा काढुनी ॥
मी काय दूर होतों तुजपासुनी । तुझेच स्वप्नीं का गेला ॥ ९३ ॥

तुलाच कां हा दृष्टांत झाला । मलाच कां तो देवें न दिधला ॥
म्हणोनि येइना भरंवसा मजला । याचा न समजला मज भाव ॥९४॥

असावें हें खोटें स्वप्न । अथवा हा असेल ईश्वरी यत्न ॥
नवरा बायकोंत व्हावी उत्पन्न । दुही हें चिन्ह दिसतें मज ॥९५॥

जीर्णोद्धाराचिये कामीं । साह्य माझें आहे का कमी ॥
महिन्या महिन्यास होते रिकामी । थैली आम्ही भरलेली ॥ ९६ ॥

लोक आणिती रकम सारी । दिसतें खरें हें बाह्यात्कारीं ॥
जमाखर्चाची पद्धती व्यापारी । नुकसानकारी मज बहू ॥ ९७ ॥

लोकांनाही नाहीं अवगत । कळावें तें कैसें तुजप्रत ॥
तेव्हां हा जो तुझा दृष्टांत । येईना यथार्थ मानावया ॥ ९८ ॥

खरा मानितां होईल फसगत । निद्राभंगें पडती दृष्टांत ॥
ते काय कोणी मानी यथार्थ । धनिकें हा सिद्धांत ठरवीला ॥ ९९ ॥
ऐकून बाईल बैसे निवांत । पतीपुढें ती निरुत्तर होत ॥
पैसा जरी लोक जमवीत । संतोष देत क्वचितची ॥ १०० ॥
प्रेमेवीण भिडेभाडें । पडतां आग्रह अथवा सांकडे ॥
जें दिधलें तें देवा नावडे । गोडीचें थोडेंही बहु मोल ॥ १०१ ॥
जैसा जैसा पैसा जमत । कामही तैसें तैसें होत ॥
पैसा थकतां कामही थकत । ऐसें तें दिरंगत चाललें ॥ १०२ ॥
धनिक काहीना कृपण जैसा । अपुल्या पिशवींतील एकही पैसा
पुनश्च जाहला दृष्टांत कैसा । कांतेस तो परिसा धनिकाच्या॥ १०३॥
नको आग्रह करूं पतीस । पैसा देण्यास देउळास ॥
भाव तुझा पुरे देवास । द्यावें तव इच्छेस येईल तें ॥ १०४ ॥
पैसा एक मनोभावाचा । स्वसत्तेचा तो लाखाचा ॥
अर्पण देवास करी साचा । विचार पतीचा घेऊन ॥ १०५ ॥
करूं नको व्यर्थ शीण । मना येईल तें द्यावें आपण ॥
स्वसत्तेचें अल्प प्रमाण । असेना अर्पण करी तें ॥ १०६ ॥
येथें केवळ भाव कारण । तुझा तो आहे हें जाणून ॥
कांहीं तरी दे दे म्हणून । आग्रह जाण देव धरी ॥ १०७ ॥
तरी जें असेल अल्प वित्त । देऊनि होई तूं निश्चित ॥
भावावीण देणें तें अनुचित्त । देवा न यत्किंचित आवडे ॥१०८॥
विनाभाव जो देईल । त्याचें तें सर्व मातीमोल ॥
अंतीं समूळ निष्फळ होईल । अनुभव हा येईल अविलंबें ॥ १०९ ॥
असो हा दृष्टांत ऐकुनी । केला तिनें निश्चय मनीं ॥
पितृदत्त अलंकार वेंचूनि । मागणें परिपूर्ण करावें ॥ ११० ॥

मग तीनें पती लागून । केला तो निश्चय निवेदन ॥
पतीनें तें घेतलें ऐकून । अंतरीं उद्विग्न जाहला ॥ १११ ॥
लोभ तेथें कैंचा विचार । नाहीं देवधर्म आचार॥
मनीं म्हणे हा काय अविचार । भ्रांतिष्ट साचार ही झाली ॥११२॥
म्हणे हे तिचे अलंकार । करूनियां सर्वांचा आकार ॥
मोल ठरवूनि एक हजार । जमीन नांवावर चढवावी ॥ ११३ ॥
अलंकार खरीदिले आपण । पैशा ऐवजीं पत्नी लागून ॥
दिधली अपुली जमीन खाजण । होती जी गहाण कोणाची ॥११४॥
जमीनही ती होती ओसिक । पर्जन्य काळींही नापीक ॥
पत्नीस म्हणे करून टाक । अर्पण पिनाकपाणीस ॥ ११५ ॥
हजाराची ऐसी जमीन । करितां देवालागीं दान ॥
दृष्टांतानुरूप होईल प्रसन्न । होसील उत्तीर्ण ऋणांतुनी ॥ ११६ ॥
असो मानुनि पतीचें वचन । कृपणकांता तव जमीन ॥
प्रेमभावें करी अर्पण । शंकर संतोषण व्हावया ॥ ११७ ॥
वस्तुस्थिती पाहूं जातां । दोनशेंच्या कर्जाकरितां ॥
धनिकापाशीं गहाण असतां । डुबकीची सत्ता हिजवर ॥ ११८ ॥
डुबकी एक अनाथ बाई । जमीन तीच्या सत्तेची ही ॥
ती ही जमीन गहाण देई । आपत्तिपायीं द्रव्याच्या ॥ ११९ ॥
परी धनिक महालोभी । शंकराही फसवितां न भी ॥
कांतेचें स्त्रीधन दाबी । कपट लाभीं सुख मानी ॥ १२० ॥
बहु खोटी हे विषयलालसा । करी विषयासक्ताचे नाशा ॥
गुंतूं नये या विषयपाशा । जीविताशा असेल जरी ॥ १२१ ॥
श्रवणलालसे मरे कुरंग । सुंदर मणि धारणें भुजंग ॥
तेजावलोकन गोडिये पतंग । ऐसा हा कुसंग विषयांचा ॥ १२२ ॥

विषयभोगा लागे धन । तदर्थ यत्न करितां गहन ॥
विषयतृष्णा वाढे दारुण । अशक्य निवारण तियेचें ॥ १२३ ॥

निःसंशय बुडीत जमीन । प्रयत्नेंही न पिके कण ॥
ती म्हणे करा कृष्णार्पण । काय तें पुण्य दानाचें ॥ १२४ ॥

जेथें न यत्किंचितही संकल्प । कृष्णार्पण तें निर्विकल्प ॥
ऐसें नव्हे तें जोडिलें पाप । अंतीं जें संतापकारक ॥ १२५ ॥

येरीकडे गरीब ब्राह्मण । जो त्या देवाचें करी पूजन ॥
देवार्थ जमीन होतां संपादन । पावला समाधान अत्यंत ॥ १२६ ॥

असो पुढें काहीं केलें । विपरीतचि होऊनि गेलें ॥
कृत्तिका नक्षत्र अपार वरसलें । तुफान झालें भयंकर ॥ १२७ ॥

एकाएकी वीज पडली । इमारत ती सारी खचली ॥
धनी तेवढी सुरक्षित राहिली । दग्ध झाली अवशेष ॥ १२८ ॥

धनिकावरही पडला घाला । निजकांतेसह तोही निमाला ॥
डुबकीही पावली पंचत्वाला । शेवट हा झाला तिघांचा ॥ १२९ ॥

पुढें हा धनीक मथुरा नगरीं । एका गरीब ब्राह्मणा उदरीं ॥
तयाची ती भावीक अंतुरी । पुजाऱ्या घरीं जन्मली ॥ १३० ॥

नांव तीचें ठेविलें गौरी । डुबकीचीही आणीक परी ॥
शंकराचिया गुरवाचे उदरीं । तिये नारीचा नर झाला ॥ १३१ ॥

तया नराचें बारसें केलें । चनबसाप्पा नाम ठेविलें ॥
ऐसें तिघांचें स्थित्यंतर घडलें । फलोन्मुख झालें तत्कर्म ॥ १३२ ॥

धनिक पावतां पुनर्जन्म । वीरभद्र ठेविलें नाम ॥
हेंच कीं प्रारब्ध कर्माचें वर्म । भोगेंच उपरम तयासी ॥ १३३ ॥

शंकराचा जो पुजारी । तयाची मज आवड भारी ॥
नित्य येऊनि आम्हां घरीं । चिलीम मजबरोबरी पीतसे ॥ १३४ ॥

मग आम्ही आनंद निर्भर । गोष्टी कराव्या रात्रभर ॥
गौरी वाढली झाली उपवर । तीसही बरोबर आणीतसे ॥ १३५ ॥
तीही माझी भक्ती करी । एके दिवशीं पुसे पुजारी ॥
धुंढूनि पाहिलीं स्थळें सारी । कुठेंही पोरीचें जमेना ॥ १३६ ॥
बाबा ठिकाण पाहतां थकलों । प्रयत्न हरले टेकीस आलों ॥
किमर्थ वाहसी चिंता मी वदलों । वर मार्गे चालों लागला ॥१३७॥
मुलगी तुझी भाग्यशाली । होईल मोठी पैसेवाली ॥
तिलाच शोधीत आपले पाउलीं । वर तिचा चालीस लागला॥१३८॥
अल्पावकाशें तूझिया सदना । येईल पुरवील तुझी कामना ॥
करील गौरीचिया पाणिग्रहणा । तूझिया वचना अनुसार ॥ १३९ ॥
येरीकडे वीरभद्र । गरीबीचा घर संसार ॥
आईबापास देऊनि धीर । सोडोनि जो घर निघाला ॥ १४० ॥
तो गांवोगांवी भिक्षाटन । कधीं मोलमजूरी करून ॥
कधीं जें मिळे तेंच खाऊन । संतुष्ट राहून फिरतसे ॥ १४१ ॥
फिरतां फिरतां दैवें आला । पुजाऱ्याचिये सदना पातला ॥
अल्लामियाची अघटित लीला । आवडू लागला सकळांस ॥ १४२ ॥
होतां होतां लोभ जडला । वाटलें गौरी द्यावी त्याला ॥
नाडी गोत्रगण योग जुळला । आनंद झाला पुजारीया ॥ १४३ ॥
सर्व घेऊन वीरभद्राला । एके दिवशीं पुजारी आला ॥
दोघां पाहूनि त्या समयाला । विचार स्फुरला एकाकीं ॥ १४४ ॥
विचारा सरिसा उच्चार झाला । सांप्रत लग्नाला मुहूर्त असला ॥
तर तूं याला या गौरीला । देऊनि मोकळा हो आतां ॥ १४५ ॥
घेऊनियां कांतेचें अनुमत । वर वीरभद्र केला निश्चित ॥
पाहोनियां विवाह मुहूर्त । विवाह यथोचित लाविला ॥ १४६ ॥

पूर्ण होतां निजकार्यार्थ । कुटुंब आलें दर्शनार्थ ॥
आणिक माझिया आशीर्वादार्थ । प्रपंची कृतार्थ व्हावया ॥ १४७ ॥
दिधलें उल्हासें आशीर्वचन । मिळूं लागतां सुखाचें अन्न ॥
वीरभद्राची मुद्रा प्रसन्न । जाहली सुखसंपन्न होतांची ॥ १४८ ॥
तोही माझे भक्तीस लागला । अल्पावकाशें संसार थाटला ॥
परी भाग्याचा कोण आथिला । येथें न जो विटला पैशाविण ॥१४९॥
या पैशाचा मोठा पेंच । थोरांमोठ्यांसही त्याचा जाच ॥
वीरभद्राही समर्थीं टोंच । द्रव्याचा असाच हा खेळ ॥ १५० ॥
बाबा ही बेडी मोठी दुर्धर । पैशावांचून होतों बेजार ॥
कांहीं तरी सांगा प्रतिकार । जेणें मज संसार झेपेल ॥ १५१ ॥
घालितों पायीं लोटांगण । आतां न बरवें प्रतारण ॥
करा माझें संकट निवारण । तुम्हीच या कारण लग्नाला ॥ १५२ ॥
मीही त्याला बहु बोधानें । प्रेमें आशिर्वचना द्यावें ॥
अल्ला मालीक त्या हें ठावें । संकट निरसावें त्यानेंच ॥ १५३ ॥
जाणोनि वीरभद्र मनोगत । पुरावे इच्छित मनोरथ ॥
म्हणोनि मी त्यातें आश्वासित । व्हावें न दुश्चित्त यत्किंचित ॥१५४॥
निकट तुझा भाग्यकाळ । करूं नको व्यर्थ तळमळ ॥
द्रव्य तुझ्या हाताचा मळ । होईल सुकाळ तयाचा ॥ १५५ ॥
द्रव्यानें मांडिली माझी हेळणा । विसंबेना कांतेचा आणा ॥
पुरे पुरे ही आतां विटंबना । नको हा मोठेपणा लग्नाचा ॥ १५६ ॥
असो पुढें झालें अभिनव । पहा गौरीच्या ग्रहाचें गौरव ॥
खाजण जमिनीस चढला भाव । कळेना भाव देवाची ॥ १५७ ॥

आला एक खरेदीदार । लाख रुपये द्यावया तयार ॥
अर्धे रोख दिधले जागेवर । अर्धे हप्त्यावर ठरविले ॥ १५८ ॥

प्रति वर्षीं दोन हजार । सव्याज द्यावे झाला विचार ॥
पैका पंचवीस वर्षानंतर । भरपाई भरपूर गौरीची ॥ १५९ ॥

ठराव सर्वांस पसंत पडला । चनबसप्पा गुरव उठिला ॥
पैका म्हणे जो शंकरा अर्पिला । गुरव पहिला मालिक त्या ॥१६०॥

तो म्हणे मज गुरवासाठीं । अर्धें व्याज वर्षाकाठीं ॥
मिळावे माझिया हिशापोटीं । त्यावीण संतुष्टी मज नाहीं ॥ १६१ ॥

वीरभद्राप्पा नेदी कांहीं । चन बसाप्पा स्वस्थ न राही ॥
जुंपली वादावादी पाही । आले ते दोघेही मजकडे ॥ १६२ ॥

शंकर तियेचा पूर्ण स्वामी । जमीन येईना ती इतराकामीं ॥
न पडावें व्यर्थ लोभसंभ्रमीं । दोघांस मग मी सांगितलें ॥ १६३ ॥

अर्पिली जी शंकराप्रती । तिचेंच मोल आहे हें निश्चिती ॥
गौरीवीण जे जे अभिलाषिती ॥ तयांच्या माती तोंडांत ॥ १६४ ॥

देवाचिया अनुज्ञेवीण । शिवेल जो या पैशाला कोण ॥
होईल देवाचे कोपास कारण । मत्ता ही संपूर्ण देवाची ॥ १६५ ॥

प्रभुत्व जीवर पुजारियाचें । गौरीचे नातें वारसपणाचें ॥
काय चाले तैं परकीयांचें । धन तें गौरीचें स्वसत्तेचें ॥ १६६ ॥

म्हणोनि मग मी त्या दोघांतें । वदलों गौराईचिया सत्तें ॥
वर्ततां घेऊनि तिच्या अनुमतातें । कृतार्थतेतें पावाल ॥ १६७ ॥

वर्तल्या तिचिया इच्छेबाहेर । देव नाहीं राजी होणार ॥
वीरभद्राप्पास नाहीं अधिकार । स्वतंत्र व्यवहार करावया ॥१६८॥

ऐसा जरी मी माझा विचार । केला परिस्फुट तेथें साचार ॥
तरी वीरभद्र रागावला मजवर । शिव्यांचा गजर वरसला ॥ १६९ ॥

तो म्हणे बाबा तुमचिया मनीं । माझिया पत्नीची मालकी स्थापुनी॥
सर्व रकमेचा ठेंकर देऊनि । निजहित साधुनी बैसावें ॥ १७० ॥

परिसोनि हे तयाचे शब्द । झालों मी जागचे जागीं स्तब्ध ॥
अल्लामियाची करणी अगाध । उगाच कां खेद करावा ॥ १७१ ॥

वीरभद्राप्पा मज हें बोलला । घरीं कांतेवरी अति तणाणला ॥
ती तव दुपारीं दर्शनाला । येऊनि विनवाला लागली ॥ १७२ ॥

बाबा कोणाचिया बोलावर । लक्ष देऊनि अवकृपा मजवर ॥
न करावी मी पसरितें पदर । लोभ मज कन्येवर असावा ॥ १७३ ॥

ऐसे तिचे शब्द परिसोन । म्यां तीस दिधलें पूर्ण आश्वासन ॥
सात समुद्र न्यहाल करीन । तुज त्वां खिन्न नसावें ॥ १७४ ॥

तेच रात्रीं असतां निद्रिस्त । गौरी बाईस झाला दृष्टांत ॥
शंकरानें येऊनि स्वप्नांत । कथिलें ती मात परिआधी ॥ १७५ ॥

पैसा हा सर्व तुझा पाहीं । देऊं नको कोणास कांहीं ॥
व्यवस्था तुज वदतों तीही । सदा राहील ऐसें करी ॥ १७६ ॥

देवळाप्रीत्यर्थ जो जो पैसा । चनवसाप्पा सांगेल तैसा ॥
लावावा मज त्याचा भरंवसा । निर्बंध हा ऐसा राखावा ॥ १७७ ॥

इतर कार्या पैसा लावितां । व्हावी न पैशाची अव्यवस्था ॥
म्हणून मशीदींतील बाबांस न पुसतां।कांहींही व्यवस्था न करावी॥१७८

गौराबाईनें तो मजला । दृष्टांत साद्यंत कथन केला ॥
मींही सल्ला यथोचित दिधला । मानावयाला दृष्टांत ॥ १७९ ॥

मुद्दल तूझें तूंच घेई । चन बसाप्पास व्याजाची निमाई ॥
ऐसें नित्य करीत जाई । संबंध नाहीं वीरभद्रा ॥ १८० ॥
ऐसें आम्ही असतां बोलत । दोघेही ते आले भांडत ॥
परस्परांनीं व्हावें शांत । उपाय मी अत्यंत वेंचले ॥ १८१ ॥
शंकराचा तो दृष्टांत । झाला जो होता गौराईप्रत ॥
दोघांसही कथिला साद्यंत । परिसोनि उन्मत्त वीरभद्र ॥ १८२ ॥
वीरभद्रें शिव्यांची लाखोली । प्रतिपक्षावर यथेच्छ वाहिली ॥
अद्वातद्वा भाषणें केलीं । वृत्ति गांगरली दुजियाची ॥ १८३ ॥
तयास झाला उन्मत्त वात । शिव्याशापांची वडबड करीत ॥
सांपडशील तेथें घात । करीन मी म्हणत मुखानें ॥ १८४ ॥
चन बसाप्पास अनुलक्षून । वीरभद्राप्पा उन्मत्त होऊन ॥
म्हणे मी तुझे तुकडे करीन । खाईन गिळीन सगळेच ॥ १८५ ॥
चन बसाप्पा भीतित्रस्त । पाय माझे घट्ट धरित ॥
म्हणे करा मज संकटमुक्त । अभय मग देत मी त्याला ॥ १८६ ॥
तंव मी दीन चनबसाप्पातें । धीर देऊनि वदलों तेथें ॥
वीरभद्राचिया हस्तें । मरूं मी तूतें देईं ना ॥ १८७ ॥
असो पुढें होऊनि वात । वीरभद्राचा जाहला अंत ॥
तो मग जन्मला सर्पयोनींत । ऐसें त्या देहांतर जाहलें ॥ १८८ ॥
चन बसाप्पास पडली दहशत । तींतचि झाला त्याचा अंत ॥
जन्म पावे दर्दुर योनींत । ऐसें हें चरित तयाचें ॥ १८९ ॥
पूर्व जन्मींच्या वैरासाठीं । जन्म आला सापा पोटीं ॥
लागला बसाप्पा दर्दुरा पाठीं । धरी त्या शवटीं वीरभद्र ॥ १९० ॥
दर्दुर रूपें बसाप्पा दीन । भद्राप्पा सर्पमुखीं पडून ॥
परिसून तयाचें करुणा वचन । द्रेलावलें कीं मन माझें ॥ १९१ ॥

पूर्वी दत्तवचन स्मरून। सर्पाचिया तोंडामधून ॥
चन बसाप्पा मुक्त करून। पाळिलें वचन मी अपुलें ॥ १९२ ॥

अल्ला निज भक्तां लागून। संकट समयीं ये धाऊन ॥
त्यानेंच येथें मज पाठवून। करविलें रक्षण भक्ताचें ॥ १९३ ॥

हें तो प्रत्यक्ष अनुभवा आलें। वीरभद्राप्पास हांकून लाविलें ॥
चन बसाप्पास संकटीं तारिलें। सकल हें केलें देवाचें ॥ १९४ ॥

असो आतां भर कीं चिलीमी। पिऊनि जाईन अपुले धामीं ॥
तूंही जाई अपुले ग्रामीं। लक्ष मद्धामीं असूं दे ॥ १९५ ॥

ऐसें वदोनि चिलीम प्यालों। सत्संगाचें सौख्य लाधलों ॥
फिरत फिरत परत आलों। परम मी धालों निजांतर ॥ १९६ ॥

इतिश्री संतसज्जन प्रेरिते। भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्री साई समर्थसच्चरिते। श्रीसाईमुखश्रुत कथाकथनं नाम
सप्तचत्वारिंशोध्यायः संपूर्णः ॥

श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु। शुभंभवतु ॥